Ylitarkastaja Asta Mykkänen
Etelä-Suomen aluehallintovirasto
25.2.2021

Aluehallintoviraston lausunto hallituksen esityksestä 261/2020 vp

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Etelä-Suomen aluehallintoviraston (jäljempänä aluehallintovirasto) lausuntoa hallituksen esityksestä 261/2020 laeiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain, rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain sekä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain 6 §:n muuttamisesta. Aluehallintovirasto valvoo rahanpesulain 7 luvun 1 §:n nojalla rahanpesulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. Aluehallintoviraston valvottaviin kuuluu laaja ja heterogeeninen joukko ilmoitusvelvollisia yrityksiä ja yksityisiä elinkeinonharjoittajia.

Aluehallintovirasto kannattaa ehdotettuja lakimuutoksia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettuun lakiin sekä muihin lakeihin, ja pitää niitä perusteltuina sekä tarpeellisina täsmennyksinä vastaamaan komission neljännen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanon osalta esittämiin huomioihin sekä Financial Action Task Forcen suositusten täytäntöönpanosta esitettyihin huomioihin. Esityksessä ei ehdoteta uusia velvollisuuksia valvontaviranomaiselle. Toisaalta kuitenkin ehdotuksen muutokset ilmoitusvelvollisten rahanpesulain mukaisiin velvollisuuksiin osaltaan vaikuttavat valvontaviranomaisen työhön, kun rahanpesulain vaatimuksia ja siten valvonnan alaa on osin tarkennettu sekä laajennettu. Ehdotukset ovat lainsäädäntöä selkeyttäviä sekä teknisiä luonteeltaan. Laajempaa valmistelua vaativien ehdotusten jättäminen valtiovarainministeriön 11.12.2020 asettaman työryhmän jatkovalmisteluun on ollut perusteltua.

Rahanpesulain 1 luvun 4 § määritelmät

Aluehallintovirasto kannattaa rahanpesulain 1 luvun 4 §:n määritelmiin tehtäviä tarkennuksia. 4 §:n 1 momentin 13 kohdan a alakohdan muutoksella läheinen liikesuhde poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsenen kanssa ei enää tekisi henkilöstä poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppania. Esitys selkeyttää lakia sekä tekee vaikeaksi koetun kohdan soveltamisesta ilmoitusvelvollisille helpompaa, sillä voimassa olevan lain vaatimia tietoja ei ole kohtuullisin ponnisteluin mahdollista selvittää.

Rahanpesulain 3 luku asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen

Asiakkaan tuntemista ja riskiperusteista arviointia koskevan 1 §:n 2 momenttiin lisättäisiin riskien huomioon ottamisen osalta maininta uusien ja olemassa olevien lisäksi myös kehitettävistä tuotteista, palveluista ja liiketoimista sekä jakelukanavista ja teknologioista. Muutos lisää hieman

ilmoitusvelvollisten sekä valvontaviranomaisen työtaakkaa mutta on tarpeellinen.

Asiakkaan tunnistamista ja henkilöllisyyden todentamista koskevaan 2 §:n 1 momenttiin lisättäisiin nimenomainen kielto perustaa ja ylläpitää anonyymeja tai tekaistuilla nimillä olevia tilejä. Aluehallintovirasto kannattaa lisäystä.

Asiakkaan tuntemistietoja ja niiden säilyttämistä koskevan 3 §:n 2 momentin 3 kohtaan lisättäisiin oikeushenkilön osalta vaatimus säilyttää asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista myös oikeushenkilön kotipaikan osoite ja pääasiallisen liiketoimintapaikan osoite, mikäli se eroaa kotipaikan osoitteesta, sekä yhteisösäännöt. Muutos toisi lisävelvollisuuksia ilmoitusvelvollisten toimintaan oikeushenkilöasiakkaiden tunnistamiseksi. Oikeushenkilöasiakkaiden liiketoimintapaikan osoite voi olla eri kuin rekisteröity osoite, minkä selvittäminen edellyttää lisätyötä sekä uusien että olemassa olevien asiakkuuksien osalta. Siirtymäajan säätäminen muutokselle on siten ehdottomasti tarpeen.

Tosiasiallisen edunsaajan tunnistamista koskevaan 6 §:ään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka mukaan ilmoitusvelvollisen tulee pitää kirjaa tosiasiallista edunsaajaa koskevista tunnistamistoimenpiteistä, joita ilmoitusvelvollisessa on tehty. Muutos lisää ilmoitusvelvollisten työtaakkaa sekä voi edellyttää heiltä järjestelmä- ja prosessimuutoksia, mutta toisaalta tarjoaa ilmoitusvelvolliselle selkeän toimintamallin tosiasiallisten edunsaajien tunnistamisen dokumentointiin ja siten selkeyttää osin myös valvontaviranomaisen työtä. Aluehallintovirasto kannattaa lisäystä. Siirtymäajan säätäminen muutokselle on kuitenkin tarpeen.

Yksinkertaistettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevan 8 §:n 1 momenttiin lisättäisiin nimenomainen kielto soveltaa yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä silloin, kun on kyse epäilyttävästä liiketoimesta tai kun liiketoimeen sisältyviä varoja epäillään käytettävän terrorismin rahoittamiseen. Aluehallintovirasto kannattaa muutosta. Muutos tulisi sovellettavaksi lähinnä silloin, kun yksinkertaistettua menetelmää käyttävä ilmoitusvelvollinen havaitsisi epäilyttävän liiketoimen. Tällaisessa tilanteessa on ehdottomasti tarpeen selvittää liiketoimen sekä asiakkaan taustat huolellisesti, ja ehdotettu muutos selventää ilmoitusvelvollisen velvollisuuksia tältä osin. Toisaalta aluehallintovirasto toteaa, että nykytilanteessa ilmoitusvelvollisille jää usein epäselväksi, milloin yksinkertaista tuntemismenettelyä voi käyttää ja mitä se pitää sisällään. Yksinkertaistetusta tuntemisesta olisi tarpeen säätää tarkemmin asetuksella, minkä valmistelu vaatii perusteellisempaa ja laajempaa pohdintaa.

Rahanpesulain 4 luku ilmoitusvelvollisuus

Epäilyttäviä liiketoimia koskevaa 4 luvun 4 §:n 2 momentin muotoilua muutettaisiin niin, että tietojenvaihto epäilyttäviä liiketoimia koskevista ilmoituksista kattaa koko konsernin ja taloudellisen yhteenliittymän sen sijaan, että tietojenvaihto olisi mahdollista ainoastaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymän sisällä. Muutos on tarpeellinen ja laajentaisi tietojenvaihdon mahdollisuuden kaikille ilmoitusvelvollisten aloille. Ilmoitusvelvollisia konserneja on olemassa myös rahoitusalan ulkopuolella, ja erityisesti aluehallintoviraston valvomiin aloihin kuuluu pääasiassa rahoitusalan ulkopuolisia yrityksiä. Henkilötietojen suojanäkökulma sekä epäilyttävistä liiketoimista tehtävien ilmoitusten tietojen arkaluonteisuus on kuitenkin huomioitu. Tiedon luovuttamisen tulee olla välttämätöntä eikä tietoja myöskään saisi luovuttaa, mikäli selvittelykeskus on pyytänyt rajoittamaan tiedon luovuttamista.

Muut lakiehdotukset

Aluehallintovirasto kannattaa myös lakiin pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä 6 §:ään ehdotettua tarkennusta, sekä rahanpesun selvittelykeskuksesta annettuun lakiin ehdotettuja muutoksia. Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain muutos tarkentaisi, mitä tietoja tulee tallentaa pankki- ja maksutilirekisteriin tilinhaltijan ollessa oikeushenkilö. Tieto tilin käyttöoikeuden haltijasta on olennainen tieto, jonka lisääminen järjestelmään tallennettaviin tietoihin on tarpeen.

Tämä asiakirja ESAVI/5597/2021 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ESAVI/5597/2021 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Heikkilä Ilkka 25.02.2021 13:27

Esittelijä Mykkänen Asta 25.02.2021 13:26